

1997. ՆՈՅԵՄԲԵՐ Ա (ԹԻՒ 17)

ԲՐԻԱՌՈՂՆԵԱՅ ԱՅԱՄՏԱՆ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՐ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԱՆԻ ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄԵԱԿՈՒԹԱՅԻՆ, ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԵՐԿԶԱՎԱԹԱԵՐԻ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՐ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱՆՆԻ ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ, ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԵՐԿՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԵԿԵՂԵՏԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔԻ ԼՐԱՏՈՒ	էջ 1-2
ՃԵՄԱՐԱՆԱԿԱՆ ԱՌՕՐՅԱ	էջ 3
ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀՈՐԴՈՐ	էջ 4
ԵԿԵՂԵՏՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԻՅ	էջ 5
ԽՐԻՍՅԱՆ ՀԱՅՐԻԿ	էջ 6
ՀԻՇԱՏԱԿ ԳԻՏՆԱԿԱՆԱՑ	էջ 7
«ԱՐԱՇԱՆԻ» ՀԱՂՈՐԴԱՇԱՐԸ	էջ 8

ՈԳԵԿՈՉՄԱՆ ՏՈՆ՝ ԽՐԻՄՅԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ
ՀԻՇԱՏԱԿԻՆ

90 արի ատաճ՝ հոկտեմբերի 29-ին, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի Վեհաքառանդ հովիտներում իր աչքերը փակեց Ամենայն Հայոց Հայրապետ Մյուսիս Ա խորհման կաթողիկոսը: Ծաբաթ օրը նոյեմբերի 1-ին, Մայր Աթոռի միաբանության և «Վատրոս Արքի» հայրենակցական միության հրավերով Սբ. Էջմիածին՝ Երանաճոռի խորհման Հայոց Հայրիկի շիրմին այցի էին եկել բազմաթիվ հավասացյալներ՝ իրենց հարգելի տուրք տալու խորհման Հայրիկի հիշատակին: Շիրմի առջև Ամենայն Հայոց Գարեգին Ա կաթողիկոսի հանդիսարարությամբ կատարվեց հոգեհանգստի հասնի կարգ:

Աղա Վեհարանի դափնուն ան-
խաղաղությամբ Գարեգին Ա Ամենայն
Հայոց կաթողիկոսի՝ սեղի ունեցավ
հանդիսավոր ճիս՝ նվիրված Խրիմյան
Հայոց Հայրիկի հիշատակի ոգեկոչմա-
նը:

«19-րդ դարի մեր ազգային-եկեղեցական տարեգրության, ինչպես նաև

հասարակական մշակութային զար-
թոճիչի օրհանի ամենախիճհանությո-
ւնը՝ ամենաողովրդական դեմքերից մեկն է
Խրիստոս Հայրիկը, որոնք հայրենաստե-
րի ուրդես իռգեւորական՝ բխսոճնե-
կան բարության ու ազգային առաքի-
նությանց ամենից սրելի սխարհերից
մեկն է նա»։ Իր քանակաւորության մեջ
սասց Ներսէս արեւոյ. Պղպատայա-
նը։ Հայոց Հայրիկը, իր իսկ խոստով-
«հայկական խնդիրը յայտնակին մեջ
յրաժ՝ ճամբորդեց Վաստարակունե-
Պոլիս, Փարիզ, Լոնդոն, Բեռլին եւ
մինչեւ իր գերեզմանը», մեզ ներկայե-
րիս, չալով հայրենի հողին կաշած
մնալու, սեպական ուժերից աղալիճե-
լու ողստ։

Հանդիսությունն ավարտին վեհա-
վառ Հայրապետն իր օրհնանքի խոսք
ասաց Խրիմյան Հայրիկի հիշատակին
դասգանձով ներկաներին գործով ար-
ժեքավորել Հայոց Հայրիկի հիշատակը:

ՄԱՍԼՈՂ ԴԻՎԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

ՎԵՀԱՓԱՌ
ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ
ՄԵԿՆԵՅ ԱՆԳԼԻԱ

Նոյեմբերի 6-16-ը Ամենայն Հայոց Գարեգին Ա կաթողիկոսը Անգլիայի Եկեղեցու լոռնի և Հայ Առաքելական Եկեղեցու Անգլիայի թեմի հրավերով իյուրընկալվել է Մեծ Բրիտանիայում Անգլիկան Եկեղեցիների հետ հարաբերությունների զարգացման և իրվիկադեռական անդրադիմի ալլի ճոքասկով:

Վեհափառ Հայրադեփին ողբեցում են Կանադայի թեմի առաջնորդ Տ. Հովնան արքեպ. Տերտրյանը եւ Բագրատ արեղա Գալստյանը /գավազանակիր/:

Նոյեմբերի 6-ին Վեհապառ Հայ-
րապետը լուսաւոնապետ ընդունվեց
Անգլիայի թագուհի Էլիզաբեթ Երկ-
րորդի կողմից:

Անգլիա կասարկած Հայրադե-
սական ուղեւորւթյան մանրամաս
ներին մեր ընթերցողներին կծանո-
թացնենք բերքի առաջիկա համա-
րում:

ՊԱՐԵԳԻՆ Ա ԾԱՅՐԱԳՈՒՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԺԸ ԵՒ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ
ՊԱՀԱՆՋՈՒՄ Է ՀԱՐԳԱՆՔ ՔՐԻՍՏՈՆՅԱՆԵՐԻ ՀԱՎԱՏՔԻ ՆԿԱՏԱՄԱՐԸ
«ՍՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ՊԵՏՔ Է ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՅՆԻ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻՆ»

Կ.Պոլսի բուրական «Ջում-հուրիե» օրաթերթի 1997թ. հոկտեմբերի 23-ի համաժողովում լույս է տեսել Թուրքիայի լրագրողների ասոցիացիայի գլխավոր ֆարսու-հար սիկիւն Լեյլա Մարիպանօղլու խաղաղությունը Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հետ:

Ս. ԷԶՄԻԱԾԻՆ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին եւ հանդիպեցի իմո ճսսա-կալը եւ գրասենյակը հաճողս-կայր մի վայրում Ա. Էջմիածնի ե-կեղեցական համալիրում, Հա-լասաճում: Պարզ էր, որ կաթո-ղիկոսին անհանգիստ էր գգուն Սեւծովյան գիսաժողովի ղեմ-նուղոված խիստ ցնճադասնորյուն-երեւից նուղոված իր վաղեմի բա-ղնակախնի Գ.Պոլսի Հունաց ըն-դակաառ Եկեղեցւոյ Բարբոսդե-մոսն Ա Տիեզերական դասիրա-հին:

Կաթողիկոսի հետ տեղի ունեցավ հետևյալ հարցազրույցը:

ՀԱՐՅ. Ինչպէ՞ս կզնահա-
սեի՞ք Կ.Պոլսի Հունաց Ուղղա-
փառ Եկեղեցու Բարթողեմիոս
Ա Տիեզերական տաճարի

ջանները՝ ուղղված արեւմտյան
ֆրիսոնյա եկեղեցիների միա-
վորմանը:

ՊԱՍՏԻՍԱՆ. Դա բոլոր Եկեղեցիների ղարսակաւնոթյունն է: Էկումենիկ շարժումն ընդգրկում է այն բոլոր Եկեղեցիները, որոնք ձգտում են բխսոնեակաւն միասնութեան: Կարծում եմ, որ մենք յոյժ եւ անճիկ կարելի յայանի կոչելու Հիսուս Քրիստոսն այս հրամայականը:

ՀԱՐՅ. Բարբուղեմիոս Ա
ղախիարիին թարխայում քն-
նադատում են, որովհետեւ աս են-
սաբերություն է դիտարկում եւ
կազմակերպում է գրեթե ողորդե-
րջական միջավայրի եւ նրա
ղախիարյանը շուրջ: Ոմանե-
կարծում են, որ դա նրա ղա-
րախարհայնությունների արջանակե-
րում է: Համաձայն են:

ՊԱՏԱՄԵՐ. Կարծում եմ,
որ հոգեւորականները հասկալի են
դէպքի է մահագողին մեր օրերի շր-
ջակա միջավայրի, բնապահույ-
նության եւ հոգեւոր հարցերով:
Բարբառվելու Ա դասարանը
միանգամայն իրավացիորեն է ի-
շխան սեստրեն կալույթ ու բնա-
պահական խնդիր հետ, ինչը բո-

լոր մարդկանց համար լուրջ մտահոգության առարկա է: ՀՀում պակաս է, որ մեր երկրագնդի, ուրիշ ապրում ենք, բոլորը վերաբերվեն ճիշտ և արդար ձևով, և ղեկս է լավաղանկ «Առողջությունը»: Միայն թե ինչու մենք ղեկս է քարծուցները մեր ծայնի այն մասին: Ես ուղարկեցի մեր Եկեղեցու երեկայացուցիչներին Երջակա միջավայրի խնդիրներին նվիրված Հնչքելի կողմից, Կ.Պոլիսի և Մեծնովյան գիտնականություն:

ՀԱՐՅ. Ինչդե՞ս կգնահա-
սեի՞ք այն կարծիքը, թե Թուրքիան
դարձել է մի անկկալ ուղղափառ
հարեանների քցաղասում:

ՊԱՏԱՄԻՆ. Նման բանի չեմ հավաստում: Գիշեմ մեկ բան. Թուրքիան ղեկք է քնդուցի, որ բուրդ րիքսնոյա Եկեղեցիներն ունեն ազատության իրավունք: Այս կոնսեֆսում է, որ չեմ կարող համաձայնվել այն բանի հետ, որ Հեյբեի կղզու հոգտոր ճամառաւոր շարունակի մտալ փակված Թուրքական իշխանությունները միշտ է ճանաչեն բոլոր Եկեղեցիներին այս իրավունքը հաստատած քրոնական կրքությանը:

ՀԱՔՑ. «2000թ. թուրքիան
նախապատրաստվում է հյուրըն-
կալել մոտավորապես 4-5 միլիոն
բրիտանական Էփրատ Բրիստ
սի ծննդյան 2000-ամյա հոբե-
լյանի տոնակատարության կա-
ռավարությանը: Այնուամենայ-
նիվ, սեռականբերնի Մեծմովսե-
լի գիտնորդիվ սկզբում, որը եղի
էր ունենում Տրաղիզնում, ծա-
րսեղի ազգայնական երիտա-
սարդությունը է «Ազգայնա-
կան բարձուն» կուսակցությունը
միջադեղի էր հրահրեցին:
Նկատի ունենալով դա, բա 2եզ.
ինդիսի» արդյունքներ կարելի է
ստանալ երկրորդ հազարամյակի
տոնակատարությունը:

ՊԱՏԱՍԻԱՆ. Ինչդեռ ար-
դեն ճեցից, լույսնանքը թու-
րաբար լույս է փոխվել: Հակա-
ռակ դեղորայքի բրնձեղա զո-
սաւորիկները թուրքիայի եկեղե-
ցիներն այցելելիս այն հոյակա-
րէրը կը նայանան. քե իոյն, հայ
է սիրիական ուղղափառ մե-
կայքները թուրքիայում հանդի-
սանում են անցյալի մնացորդ-
ներ: Մենք կանկալում ենք, որ
թուրքական կառավարութիւնը
հրակաւ արդարացնէր իր
զոյց

չքս, որ բխստեական հավաստի ոչ թե լոկ մակաբախյին ժառանգությունը եւ անցնայից, այլ կենդանի հավաստ /Թուրքիայում/ 2000թ. Թուրքիան նախապատասխմում է հյուրընկալել միլիոնավոր բխստեայաներ: Արեւմտեայան եւրոյանի բվից Թուրքիային մտերմ քաղեկամները յոսէ ե քացախեմ, որ եթե Թուրքիան չհարգի իր եւրոյան քնակաղ բխստեայաների խղճի եւ կրնի ազատույունը, չի կարող ակնկալել փոխըմբոնում եւ քարղորացիական հարաբերույուններ մարդու իրաւունները հարգող այլ եւրոյանի կողմից: Անս թէ ինչու ես խիստ կիիասքափվելի, եթե ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ից կամ միջազգային մանասիղ կազմակերպույուններից ուրեւ քարծնասիղան անմակուրոյան ճանելի մանակցելիս Օսմանյան կայսրույան 700-ամյա իռքելյանի ճոնակաբարույունը, կրկնեսեմ անմ վերադերումը նոսմանակեր հավանույուն սալ Օսմանյան ժամանակաւաւանում իրազործված բոլոր աւարաբարույուններին եւ քանդաւար օռնոթին:

ՄԱՍԼՈՂ ԴԻՎԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

Այսօրիս 21-րդ դարի մարդու
ձևավորման մեջ մեծ ուղույն ներդ-
րումը կարող ենք ունենալ որդես-
ագգ եւ Եկեղեցի:

$t_q, U,$

ՄԿՐՏԻՉ ԽՐԻՄՅԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Իննսուն տարի առաջ՝ հոկտեմբերի 29-ին, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Վեհարանում այս աշխարհին հավիտենաղես իր աչերը փակեց Ամենայն Հայոց Հայրապետ Սրկիչ Ա Խորհյան Հայրիկը:

Նա իր կյանքով ու գործունեությամբ իրավացիորեն կանգնել է մեր ժողովրդի դասնություն անմահներ լուսափայլի մեջ եւ հավես կնկնդանի կանամ մեր ժողովրդի սրտում՝ որդես առաքելափոխ հոգեւոր աղյասափոր:

Երանաճառի թորգոն Գուս-
կյան դասընթացը Երուսաղեմի
Խորխյան Հայրիկի մասիս գրում
է. «Ազգային դաստիարակման
միջոցառումների մեջ իր դասերը դի-
ման միջոց դասախոսող ու գեղեցիկ,
ու անհրաժեշտ դասընթացային
հետազոտության, աշխատանքի
կողմ, գիտնում են անուս, հարգան-
քով միջին խոնարհին անող ա-
ռայ»:

Խորհյան Հայրիկի կյանքը կո-
րոշական է, ցրակի, դարձ է խո-
րհի: Որոշեալ հայ մարդ՝ Հայաս-
տանցի ուսուցիչ է եւ դաստիարակ,
իսկ որոշեալ կերտական հրաշոյա-
րական, հայրենասէր եւ ճիւղճով
բաղաբացի, բարոյիչ եւ հոգեւոր
դաստիարակ է մա. մի ոսկեծնդ
արձոյոյոյրքուն: Խորհյանի խոս-
քերը ջերմ էին, քլում էին մա ւ-
րից ու սեպական համոզմունքնե-
րից, մտնէր էին դայաճում, եւ գա-
ղապահները՝ հասակ: Նրա խոսքը
եւ դասգանը հոգիներ ցնցելոյ
գազնիմիր ունեին իրենց մեջ:

Ինճանոն արի է մեզ քաժա-
նոն քրանից, քայց նրա հլաժա-
լիք երեխ էի մեռելու, այլ ժամա-
նակի փոքորկախույզ հողմերից,
անցյալից նա վեր է քառնորե-
նե իստել մեր դայձառն օրերի ու,
փաստաբար, նա ժամանակի մի-
շուկ կզնա դեղի հալվեժոթյուն:
Ժամանակի անդոդն դասաժա-
նին է դիմացել նա՛ լուսավոր հեժ
քոյնընդլ հայ ժողովրդի դասնու-
թյունը եւրոնու:

19-րդ դարի մեր ազգային-եկեղեցական շարժությամբ, ինչդեռ նաև հասարակական-մշակութային զարթոնիլ ցրցան ամենախիճհալիդ եւ ամճնաժողովրդական՛ դեմճնիդ մեկն է իրիմյան Հայրիկը, որդեկ հայրենաճեւ եւ որդեկ հողերուրական իրաճեւեկական քաւրոյսյան եւ ազգային առաքիճնուրյան ամճնիդ սիրեկի իղարճեւրեկ մեկն է ճաւ:

Մեր ժողովուրդը՝ իր մսավորականությամբ, հոգեւորականությամբ եւ իր բոլոր խափերով, միշտ ամենատրախսագէտ զգացումներով նեղ եւ Հայոց անճնուրաց Հայրիկի՝ մեծ հայրենաստերի հիշատակը՝ դարձնելով նրան հայության համար լուսեցի մի կոմբ:

Որսե՞րդ ղոխք է փնտրել խոր-
մայան Հայրիկի անտառային եւ նրա
կախարհերային գաղտնիքներ, նրա
անվան հազարի հմայքն ու կա-
խարհայնքը: Խորմայան Հայրիկի
ժողովրդասիրության մեջ: Խոր-
մայան իմը հայ ժողովուրդն իսկ
է: Նա ամուսն ու գործ լինելուց ա-
ռելի հոգի էր. մի յուրոց, մայրնու-
թյուն է ժամանակաբաշխում: Նա
ժողովուրդն էր՝ քր զավորով, վեր-
ելով, սնուցներով ու եղբայներով:

Մեծ լուսնաբան Բաբֆին դի-
դուկ կերտով է բնութագրել Խի-
նյանին. «Հոգով քանաստեղծ, իսկ
արևով առաջյալ»: Նրա մեջ աղ-
յուն ու բնյուն եր հայ մտակող, հայ
դանդուղիսը, վանեցին, մեղցին,
այսրեսաներ եւ ամբողջ մեր ժո-
ղովուդը: Խիմյանը զավակն էր

«հայոց մեակ եւ երկրագործ, չար-
բաւ ու սանջված ժողովրդի», «որ
միշտ ալ Հայաստանի գեղջուկ եւ
աւխաստփոր ժողովրդի ցավերով
աղաւթն էր»:

Հայ ժողովուրդն էր ծնել, սնուցել եւ անճամպարել խորխոսյանց եւեւ ինքն իրեն լրիվ եւ անողջական իր հոգու առաւ գանձեով, լույսով, նույսով, վեճով ու խնդրոյքամբ: Ինչ աւելագործութիւնները, փարզել ու յղացաւոր խառնեւ ժողովրդական էին, եւ նրա ծայրը հիշուէր էլ Վարագա բարձունիքը, Տարնի դաշտերից, Կոստանդնուպոլսից, Ս. Երուսաղէմից եւ Մայր Աթոռի Ս. Գրիգոր Լուսավորչի գահից: Դա իջուէր ու լայիս էր իր ժողովրդի հետ, հալածվում նրա հետ, աշխատւում ու արդւածում նրա հետ եւ նրա համար: Խորիքանը կենդանի դասկերն էր հայ ժողովրդի տառապանքի եւ նստահալութեան, նրա ընթոսն ոգու եւ դայլարի:

Խորմյանի համար իր ժողովրդից դուրս աշխարհի եւ գեղեցկությունը չկար: Մեծ էր եւ խորը նրա հոգին: Նրա սրտում արձագանգում էին հայ գեղջուկի սրունքները, մոծավաճճները, լացն ու հառաչանքը, իմաստությունն ու կյանքի փորձը, աղաճաշի նկատմամբ վառ հույսը եւ անխախտելի հավատը:

«Ողջո՛ւյն հայրենյաց» հայրենիքի ծայրն նա հասցնում էր ամեն ժողովուրդի մոտ ու հեռու, մինչև Կովկաս, Պարսկաստան, Կոստանդնուպոլիս, Երկրորդ և առաջապահման համըղ հայությունը: Վաստորոպակի արժիպի՝ իր հայրենիքի քերականության և անձնական, ծայրն էր օսլիս ու խոսում էր Հայկից, Արամից, Եղիշեից, Վարդանից, իր ժողովրդի ցավերից, հազգային միությունից, հայրենիքի անկասկածելիությունից, կենդեցու բարեգործությունից, մանուկների լուսավորությունից, իր հետ ճանաչում էր հայրենիքի երկրի բնությանը բուրմունքը, լցնում ունկնդիրների արժեքը հայրենասիրական ռզով, խանդավառությամբ ու հրավիրում բոլորին հայրենի գործ, դեղի հայրենաճեռն և եկեղեցեացուն աշխատանք: Մանավանդ հրավիրում էր սարափառաբերի հայությունը դեղի Մայր Հայրենիքի, դեղի երկիրն ավելացր՝ ծնունդը դրախտավայր երկրի բնասուր գեղեցկությունները, ճեղքեցվելու ու դեղուրություն դասանակն իյեա՝ ասակարաններով և համոզվելու, որ հայրենիքի հողի վրա միայն կարելի է աղբյուր որդես հավաքակալելու է աղբյուր որդես հավաքակալելու է աղբյուր, որդես ազգ և կերտել հայ ժողովրդի երջանիկ աղապահման: Ես արժիպ, ցանկացող կնեաց և թարայաց իմ Հայաստանին, ու իմ Երջանակ այժմ ու հավեհ հայրենյաց աստիճանի մեջ է, ես Հայաստանի պիրհասար հավք մի ճե, իմ ծայրն էր ղախակ Հայաստանի ու հայրենաստերի երգ է, քե լամբ, այդ անուրձիկ իյեհեռն, քե գեղեղեղեն, այդ անուրձիկ կնեհեն, վերջապես դա իմ անձնական է, իմ ճեռն է, ես նա անձնական գեղեղեն եմ:

Այս ամենն են վկայում նաեւ սրիւնյանք գեղարվեստական գործեր. որոնք ամփոփված են հետեւյալ խորվածություններում՝ «Հավի-
հան Հայաստան», «Հավիւրակ
արկին Ավետյաց», «Արմփի Վաս-
տորականք», «Արմփի Տարուն»,
«Մարգարէի արայուքյան երկ-
նից», «Խաչի ճառ», «Ժամանակ
ալ խորոշող յուր», «Վան գոյժ»,
«Հայ գոյժ», «Դաւիթի ընձա-
նիք», «Սիրաբ եւ Սամվէլ», «Պա-
ղիկ եւ Թորոնիկ», «Թագաւորաց

ծողով», «Արցախյան ձայներ», «Որոշակի Խորհրդանցին» և այլն։
Պարսկահայկազային գիտական
բյուրը և կոչման ձայներ ու ու էլ
սարան մրան, նա իր հետ սարակ
Հայաստանի շնչի բարձրությունը,
հայրենական փաղցրությամբ
բույր և ուրյուր։ Հայոց Հայրիկը,
ինչպես ինքն է վկայում, «հայկա-
կան խնդիրը պայտասկին մեջ
դրած ճամբորդից Կոստանտնուպո-
լիս Պոլիս, Փարիզ, Լոնդոն, Բեռ-
լին և մինչև իր գերեզմանը»։

Իսրիյան Հայրիկը առավանձ-
նացական իշխանական դեմ էր իր
ինչու որովանակայ հայրիկը է իր
բանաստեղծական բռնիքով, իր ա-
սի է մեկի փոխանակ տեղանդով
է ուժգնորովանք: Նա իր մտադա-
րեական նախանձնահույզ ծայրն
է բարձրացնում բռնության է ա-
նհրաժարյան դեմ, իսնանսարած
զգիտարյան է խավով դեմ հա-
նուն է իր ժողովրդի ազատ ու աղա-
ղային: Նա հայ ժողովրդի բողո-
ք է ծայրն հասցրեց մինչև Եվրո-
պա: Հայրիկի կյանքի սակ բարս-
խում է իր հայ ժողովրդի զգաթ-
րյանը, առաջադիմությանը, լու-
սավորությանը նվիրված մտադա-
րի բողոք սիրք:

Խրիստոսի գործունեությունը
չափազանց լայն հորիզոններ է
ընդգրկել: Ավելի քան վաթսու
հինգ դար հոգով եւ սրությամբ
մտաշայի է իր սիրած ժողովրդին,
մահ արդար դաշին, հայրենիքին եւ
Հայ Եկեղեցուն:

Ավելի քան հառող դար խրի-
մյան ծառայեց զավառումը՝ Վա-
նում, Տարնուն, երեքնի Մըմուն
մայց, Մամիկոնյանց շիջած
խաղի ուսաններում, «խաչաց
յուրոքյան աւելախներում» ա-
նճացնելու համար զավառի հա-
յոքյան սիրտ ազգային ինքնազ-
հացուրոքյան եւ հրազիրելոյ
ման դեղի առաջադիմութուն,
դեղի լույս եւ դեղի ազգային-ե-
ղեղեղական վերածնունդ:

«Արքեմբ, հայկա որդիք, արքեմբ, ո՞վ է վնոե հայ ժողովրդան համար, ուր այս սգիսթայան ղոժովարակն գնդանին մեց ապիխսան սանջփի»։ «Չողոքանք, էտուսահախիք, արսաուտ արեմբ, էտ ու ոս արեմբի, լալոնմեր լալեին ու անցան գնացին, հիենեռ է-նեռ նուն, մեմի նուրոյթաթ արեմբի»։ Խորշյանի սրափեցնող հայեր ամեն եղ, բոլոր հայ արեմբ ու արմազանուն եր։ Ժողովուրդը լսում էր իր բարի հովվի փրկարար կանչը։

Գալաթուհ Խրիմյանի ընդդ
դասփարսկված «արժիկների մի
տատմամայից սերունդի հասուն-
ված» «բա տղայների երես մնա-
նորյան» Հայրիկի, որը ժողովրդի
ուսավորոյթյան եւ դասփարա-
ւորման գործը կրէց իր ուսերին,
որ Խրիմյանը գալաթից ուղեա-
րէց մայրաքաղաք՝ սասնճնէլու
ուման դասփարսկական ծանր ու
դրասակսկանաւու ուղեւոր:

Կոստանդնուպոլսում խիթյա-
նը եղավ առաջին «Հայաստանցի
Պատիարարը», ինչդեռ մրան ան-
վանում էին այդ օրերին: Նրան
դասիարհը ըմբռոցները մսածում է-
ն, որ սահմանադրական ղայյա-
նի այդ եռուն օրերին միայն խիթ-
յանը կարող էր իր հեղինակու-

յամբ եւ հնայփոխ, խոսքով ու գր-
ով ազգի բոլոր իղծերն ու հույսե-
լի հաջողութեամբ ղյախել: Իր
նխիկ ճառում նա ասել էր. «Իմ
լիւս Պօլսոն ղյախարիկի ղյեւ մի/
նայիք, եւ Հայաստանի զալոց
նախկերն են: Չգիտեմ, քե իմ նա-
սորդս ինչոյե՞ս միջոնրդած են

սերուքյան՝ այս ցավոց դարմանը
խնդրելու համար, բայց ես ազդու
միջնորդություն մը միտի ընեմ»:

Իր ֆառամյա լուսաշողունակարության ընթացքում Խիմիմյանը չմոռացավ գավաղը՝ Մուհուն ու փայլը։ Նրա լուսաթիարությունը օտերին «Հայաստանի վիսց» դարձավ «Հայաստանի հաց»։ «հայկական խնդիր»։ Նա եղավ առաջին լուսաթիարը, որ լուսաշողունակալն քարձրացրեց Հայաստանի հարստահարությունը դեմ, լուսահանգեց Ազգային Սահմանադրության վերանմուծությունը և նրա զործարարությունը նաեւ գավառում։

Խորհյանի դասփառությունը երկար չստեղծ, որովհետև մայրաքաղաքի մեր տեղը չէր. ոչ էլ դասփառական Աթոռը՝ նրա դասեմաստիկն՝ Պառիարական Աթոռն՝ սկիզբի Խորհյանի հոգին կաշկանդվում էր. Վասպուրականի արժիպ չէր կարող գործել ճնդրուկի վանդակի մեջ։ Նրան հայրենի սար է ձուռ ու ազատություն էր դրել։ Նա հորաժուլից դասփառությունից՝ զնալ տեսնում համար «գորչափություն ավերածույն եկրի իմոյ շարինյաց»։ Մողովոր, ինչ կնշնայում էր նրան գալալը. «Գնա գժիր Վարազ, եմ սիրած խաղցն. գրիչ եւ սակավիկ մի քսեմաբուր»։

1876 թվականին նոր ոճի գործելից հայ ժողովրդի դեմ: Դեկտեմբերին Վանը այրվում էր հրդեհների իր մեջ: Խորհմանք Պոլսի իր խնունդն արժի մոռնոմով լսեց նոր ոգեբերգության մասին: Նա միայն արցունքի կարողացավ բախվել «Վաստուրականի զարդ ու դրսավ» իր սիրելի Վան քաղաքի համար: «Կոմ մի ջուր առ իմ այրած հայրենիք»:

Դա Խորհմանքի կրակե արցունքն էր այտույնն ասված. «Թուրքիայի վերանորոգ սահմանադրությամբ տնկն աճեալս մի գոհ դիմե՛ք էր, եւ այն փառավոր գոհ դրո՛մ մատուցիք, ժողովարդ իայոց»:

Հայրիկին տղատուն էին նոր վեճեր և հուսախաբություններ: Հայտարարած գլխով անցնում էր արյունոտ մի նոր փոքրիկ, հասկադեղե Բարձր Հայրան, Բասենի, Բագրեանդի, այլ գավառների և Մեռ աշարիի վրայով: Խրճիպանը՝ Երեմիա մարգարե որդես, վեճի խելահեղ մարդու ընթրսուրյալն էր գալուրդով գրել է. «Երանի թե հեժիհն լինեի, եւ այլես չծանրե՞րե՞ց որդերեմ, այլես չկողատարայ՝ աղբիղ ճռաբաղ չլինե, երբա՛յր եւ այլես չդառնայր անդրե՞ն ո՞ւ սառաղանց սարխն եւ ժամանակ»:

Վրա հասան նոր դեղմեր, նոր
խալախախորհմունքներ: 1877-78
թվականի ռուս-թուրքական ռաշա-
րազմը, Սան Ստեֆանոյի դաճնա-
րի 16-դ հոդվածը: Խորմյանը
գնում է Երկրորդ առդես ռաշա-
խակ ամրոցը աճաարհի առաջ
պիսի վիճք լայու, ե վերադառ-
նում է հուսահատ՝ երկաթե շեր-
տի ռաշանությամբ: Հայ ժողովրդի
փնտրությունը, ուժը ր միություն
մեջ է, ր բազկի մեջ, ր հայրե-
նափրության մեջ: Ահա դասը, որ
բաղել է Խորմյանը եվրոպական
ր ուղեւորություն:

1879 թվականին 17 արհմերի-
թացակալությունից հետո, Խրի-
մյանը վերադառնում է Վան՝ որ-
դրեա առաջնորդ: Ամեն կողմ սուգ,
վիճ, հոգս ու մասնաճյուղային:
Խրիմյանը գործում է, վերեր է բու-
ժում, սղեղանի օտար: Վանը
վերստին շուն ու ինքնամոլություն

Եւ ստանուն: Վաստորականի ա-
ծիվը ամեն կողմ սարածուն է ան-
սահման ոգեւորոյթյան հայրենա-
շունչ կրակը:

Թուրք կառավարությանը հանելի չէր այս բոլորը: Նա որոշում էր գերեզմանել «հայկական հանքը»: Հայկական գավառներում սկսում են խռովություններ: 1885 թվականին կառավարությանը հանձնով Հայրիկը ընդմիջես հեռացավ Վանից: Կոստանդնուպոլիս հասնելուց հետո նա ախուրկեց իր րուսաղեն՝ որդես ուխտավար: Մեծ ախուրաղանը կմխար իր հոգեւոր խորհրդի լուսանկար Հ. Գողոթքայի արյունոտ քարձունքից դիտելով իր օրերն իր Հ. Գողոթքայի հայրենիքը լուսանկարյունների միջից լուսասկող խաչելությունը իր արտասուր ազգի: Ազգը շնորհաւոր մեծ ախուրաղանին:

1892 թվականին Խրիմյանը միաժամուրթյամբ ընթրվեց կարողիկս Ամենայն Հայոց: Դա հայ ժողովրդի նոր հաղթանակն էր. Խրիմյանի ընտրությամբ հայ ժողովրդի սիրճն էր բազմոս Հայոս ողեսական գահի վրս:

Խրիմյանը մեծագործություններ չկատարեց Եդիսմանում: «Հայրիկ հրաշագործ չէ. սառն է նա, ո՛ր կարենա շուտով իրագործել Ազգին բոլոր հույսերը, բայց դեհ է վախճալ ըլլալ, քն անարկազգին համար իր ունեցած սերը, ի՞նչ զիջեր քառամյակ, դիշի ընկալ, քն իրեն, ի՞նչ ո՛ր կարելի է քն իրեն»: Ժամանակներ վառ էին՝ Լեւինի էլ առաջին քաղաքացիական իրավաբանության կային, որովհետեւ կապեւորում էին «Արծվի» քեռերը: Գահակալություն խաղալու վառ օրերը անցան, եւ Արեւսյան Հայաստանից հասան Տխուր եւ արյունոտ լուրեր: 1894 թվականի Սաադին կոտորածը, 1895 թվականի Գ Պոլսի արյունոտ դեղինը, 1895-96 թվականների գաղաճներում հայոց կոտորածները, այս քնով բազում ծանրագույն վիշտաճանաչեցին Խրիմյանին: Իր հոր ի հոռետուր տեսող իովվան ի արականեղ հուզումներում մեջ իսկալեղ, չէր զիջեր ո՞ւմ դիմեր, բայց ի՞նչ Աստուծո:

Ի վերա այս ամենայնի նկատմամբ չդաժնալու համարժեքները հասնում են Կոլկատայում հայկական դպրոցների փակումը եւ եկեղեցական կալվածքների գրավումը ամառի կապիտալիստական իրավաբանի ինքնակաշնորհումը 1903 թվականի հուլիսին՝ Խրիմյանը իր հոգու ամբողջական կտրուկով բնդողմնացավ այդ ոռոտվումը:

1907 թվականի հոկտեմբերի 29-ին Հայոց դատական Հայրիկը հավելեց փակեցի իր բազում տարիներ ու առաջադրվեց հետագային աշխատել հայրենակիցի կաթողիկոսի հովանու տակ՝ Մայր սահմանի գանձակասան կողմից, Ներսես Առաքելեցու և այլ կաթողիկոսների հրահանգի մոտ կա մի շարք, որ դարձել է հայ ժողովրդի բոլոր զավակների համար ուխտաստեղծ։ Դա Մկրտիչ Խրիմյան կաթողիկոսի հրահանգն է, որի ստացումամբարի վրա գրված է. «Նուազող վեցից հայրենակա»։

Խրիմյանը ամբողջում է հայ ժողովրդի զավակների արևում՝ «խրիմյան» Արծիպ Վաստուրյանի և սիրելի չափի հայոց»:

Խուրմիկ և աղոթք՝ հայոց անկողնի չափի հիշատակին:

33 կրթութեան եւ գիտութեան նախարարութիւն
33 գիտութիւնների ազգային կադեմիայի նախագահութիւն
Մաշոցի անուան Մաշեճաղար

**Նայասանի Ազգային ռադիոյի «Արածանի»
Եկեղեցական-հոգեւոր հաղորդաւարը**

Հարցազրույց հաղորդաբարի հեղինակ ՍԻԿԱ ՍՈՒՔԻԱՍՅԱՆԻ հետ

- Տիկին Սուփասյա՛ն, ի՞նչ նպատակներ եւ խնդիրներ ունի Ձեր հաղորդաւարը:

- Յուրամանյուր կիրակի շաբաթ եկեղեցու մասնացվում է ռուսահայ գիտաբանելով Աստուծո, սրբերի, եկեղեցու, ազգի համար հասկասկ մաքսիոսները: Եկեղեցականները, իրեցյալական հանդիսարարներն մանարդուական կիկնիքն, էք, աղարես, չկառդանայինք բախանցել տոկի խորհրդի ելմաստի խորը, սսանակ անցյալիք եկող անհուսուցի դասեր, հաղորդակցվել են ոգեղեն արժեքներին, որով աղափառվել է անցյալի եկեղեցական կառու: «Արամանք» եկեղեցականհոգևոր հաղորդակար, որը հեռարակվում է ամեն կիրակի շաբաթսանկ ազգային ուղիորդի առաջին ծրագրով ժամը 1330-ից մինչեկ 1400-ը, անդրադարձում է յուրամանյուր տոկի խորհրդին ե կանոնադարձանք: «Արամանք» հաղորդաբար կարեւորությունը կրական գիեծխիմեր ուսուցանելն է, ուղղվածությունը շաբաթական եկեղեցու վարդապետական ծանոթացնելը, նուստակը յուրամանք մեր եկեղեցու տեր հայրերի գործերը, հսեւ բացահայտել ե բացահայտել մեր եկեղեցական կրակի անդուարձոն:

– Յիգ հոգեհետաքննության է այս աշխատանքը: Եւ ետեւեւեւեւան՝ հոգեդեր հաղորդումներ ղառաստեղծ եմ սկսած 1985թ.՝ Առօրեա Մակիսակայանի ճախաճեղծութիւններ: Այդ ժամանակէն աճեաճար էր համադրեալական երեւոյստեսութիւնը եւեւեւեւական որեւէ հաղորդում երեւայաճեւեւ, սոյիկով հաղորդումներ էիճմ ղառաստեղծ «Հայաստանի հուսւաճեւեւեւ», «Սպիտակ» հաղորդաւարեւծը: Իմ սեւեւեւծը ճկարահանեւեւեւ Ֆիլմեր Օսւալաճի, Վաղարաշապաճ, Գլուրմի հուսւաճեւեւեւերի մասիւն: Իսկ հոլիւճեւծերն «Հայ ժողովրդի ղաւսմաճրոյն» խորազոր հուսւաճեւեւկում էին «Սովեւաճստ Հայաստան» եւ «Երեւյաճ երեւան» քերթրում: Հեւսազոյաճը «Մաւաւաւաւաւ» ծաղազոր ուղիղ երթում հարցազոյաճեր էի վարում հոլիւճականների հեւ: – Իճնէ՞ր այսօր հաղորդումներ չեւ սալիս հեւոյստեսութիւնը:

- 1994թ. Մարտ Օրդյանի հետ սկսեցի նոր հաղորդաբար՝ «Եկեղեցին հայկական ծննդալայրէ ե հոգւոյ» խորագրով. ուղիղ եթերում հեռուստաստային հանդիպման էի երակիրում հոգեւոր առաջնորդների, կրօնական նշանավոր գործիչների: Հաղորդումներից բաւեր ծաւալւել էին իրել բարաթալ յալազուլի հա-

ղորդում: Դժբախտաբար, ղեկավարությունը
հանեց հաղորդումները...

- Դուք ինչո՞ւ եք միայն փառաբանական հարցազրույցներ եւ հաղորդումներ դառաւու՞ն: Մի՞թե ոչ մի վաս բան չեք տեսնում կրոնական աշխարհում:

– Դժբախտաբար, այսօր լայն շրջանում տարածված է մեղադրանքները, որոնք մեծ մասամբ բխում են անձնակազմի նկատառման փոքր չափից և չեն աջակցում ծանուցարկներին: Ավելի լեզվապես ասած, երբ եզրույթ կամ մամուլում որեւէ հոգեւորական ներկայացվում է ծուռ հայելու մոտ: Գրչի մի հարվածով կամ հաշարկան հաղորդումով ջարդում ու բարոյացվում ենք էկենեցին, հոգեւորականին՝ դրանով փերելով ժողովրդի հավասն և անաչքորդի նկատմամբ, որի ազդ երկուլածություն է համընդհանուր՝ սուրբ հաղորդություն են ստանում: Նման կամխակալ վերաբերմունքը վնասակար է ազգի բոլորհամընկած հաեհերին: Գնալովորդ է բարձր դոգիտի Մայր Աթոռի և աթոռակրի եեհինակությունը՝ «հայտ մեր ժողովրդի և օսար քրաճանկներն»:

« Իհնէ կասեմի աղանդների մասին: »
- Եթե մեր դասծնությունը եւ կրօնը լավ ուսումնասիրված լինեն, ապա զվար թե գտնվենք մարդիկ, որոնք հետեւեն հերձվա-
գործներին: Նորադպր ցորդիցիի կողմից դա-
սադասանվում են մեր եկեղեցու ական տվորե-
րություններ ու արքայություններ, որոնք ահապաղա-
յալ փոխանցվել են մեզ, եւ մենք էլ դասա-
վոր ենք փոխանցել եկող սերունդներին: Ինչ-
դէս հասկանալ այն հայիկ, որը չի գնում
Օձապահի Ա. Սետրոյ Մասցոց եկեղեցի, ո-
րովհետեւ իր դավանանք աղանդն արեղելու
եկեղեցից գնալ: Տեղին է իբեւէ Ամենայն Հա-
յոց կաթողիկոս Գարեգին Ա-ի խոսքը. «Նու-
սարհեմք մեր գլուխը Հայաստանայց մարշի-
րու եկեղեցու եւ նույնպէս մարշիրու Մայր Ա-
թոռ Ա. Եփրեմյանի գոհասեղանի առաջ: »

- Վերջին օրջանում «Մոլորակ» եւ «Առավոտ» թերթերը ֆնադասական, հաճախ էլ վարկաբեկող հոդվածներ են տպագրում: Դուր, որ տեղյակ եմ եկեղեցական-հոգեւոր կյանքին, հինգ՜ տեղ եմ արձաանում:

- Հովաթախաբար, ես էլ այն հեղինակներին եմ, որոնց հոդվածներից ցածերը մերժվում են: Մամուլի, խոսիլ ազատության դայամաններում յուրաքանչյուր ով իմնաբար էլ են հնօրինում է իր ընդգրկած օրջանակը: Իմ խնդիրն է ասել ծամարությունը: Են ինչուե՞ն լարող եմ

Կոտայքում, ոչ Գարեգին Վեհապաշտը իրողը խլատու էր, որովհետև եկեղեցու ծնունդն ծախսալուծ է նմուխյա հոգեդեսպանների մի փառնազ։ Թվարկելն ոչ ամբողջական միայն անկախ եկեղեցական կոչումից. Գանձասարի եկեղեցու բահաճանի՝ Տեր Դավանմեսի նման հայերենատ, խիստալ հոգեդեսպանը մութեղատն ու շարխմերի ոչ միայն լայնեց. լուսալիմանեց Գանձասարի եկեղեցին, այսին խիստալիմանեց կոչելը բժանումը դնել եւ նորից վերադարձալ իր բահաճանյական ծառայութարանը, Ամերիկայի Մեքսիկան ուր առաջնորդ հաճախ արեղիսխուրդու Պարաճանյանը, ոչ 1988թ. երկուստեղի բոթը լսելով, ամմիջալուես երեսանում քացեց ԳՅՍ-ի գրաւեստյակը նեցուկ կահագնելով նեղալիմ, կարոսյակը, Մազաօնոնքն բեմի մաքսնորը Նավասարտը եղիկուրդու Կոճոնյանը ազգիկ ուր հովիվ, նորոգեց Ծաւալանի դրուսանը, առաջնորդարանի բնեմը, Աղարալին Ս. Խաչ եկեղեցին եւ այլն։

- Տարիներ առաջ, երբ Դուր նոր էի վերադարձել Արցախից, Ձեր կողմից մեղադրանքներ հնչեցին լրագրողների հասցեին: Դուր ունեի՞ր այդ իրավունքը:

– Արցախյան բարձրունը սկսվելուց ի վեր մինչև 1992թ., մինչև իմ Արցախում գտնվելը, ժամանել էին օսարագահ կին լաբորոդենտ ե ոչ մի հայ կին լաբորոդոս և տեղի զրեղ ցուսերազմից բզկսվող Արցախի հողին: Այդ օրեփի հուզումներս, աղբյուներս խորս էին, ե տեք մի փչ խոսոս խոս է հնչել, կարծում եմ հասկանալի է:

- Ի՞նչ կուզենայիք ավելացնել:
- Լրագրությունն ամենից առաջ ծանար-

Տնտյուն են ստեղծություն են ենթարդում: Հասկացվեց, որ մեր գործը մասշտաբ ժողովրդի պատասխանություն ու ծեփահատություն կերտմանը: Ցանկալի կհիշեն, որ այս տերի խառնակափոր ազգի կոլեկտիվներում օրի բացասական հետք չըղծեց: Ազգասիրատյունը մեր ժամանակներում դրիշ ենդ չմնա կեղծիփոր ու երեսույթատյունը: Կցանկանալի, որ խմբագիրներ իրենց մտքեր ու ոնդ շարասարեին հեղինակներին, մի բան, որ անհաւրի է լրագրիչի բուն կոչմանը: Եթե արկեսի բնագավառում ուրիշի վրին, գրի, քրիչ է միջամտում, ետիսինիլի կսպից, հողավաճից, ամուրից սեփական ոչինչ չի մոռն:

ՆՈՐ ՀԱՆԴԵՍ

Վանանորի «Սաեսոց» բարեսիրական հաստատությունը անկախ կազմակերպություն /հանրային ենթակայության ոլորտում/ Գաղիկ կապեթիկով, որի առաջնությունը աղետի գոտու կրթամեթոդաբանական բեմերի, ժողովուրդների ամրացման ու վերականգնման գործին նույնպես է, լույս է ընծայել համաժամույնի արձանագրության համարը, որի հովանավորում է Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգեն Առաջինի անվան Վանանորի կրթական կենտրոնը։

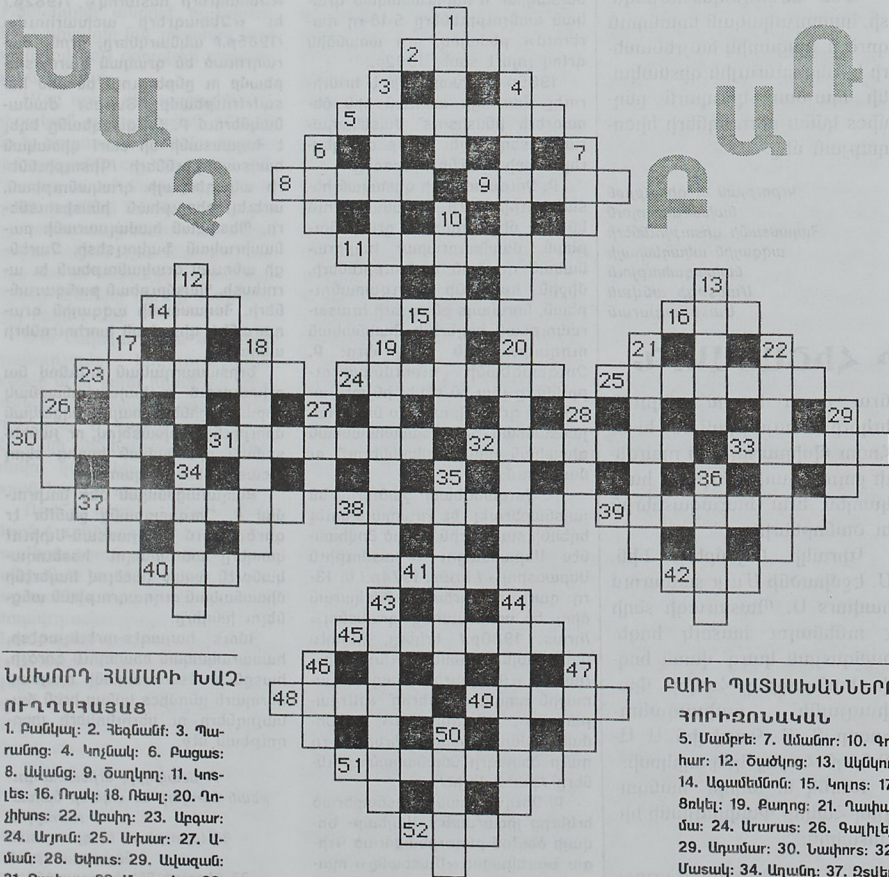

գեր, աշխու-
ժացները գիտական, հասարակական կյանքի ընդ-
ից համընթացության երրորդ փուլում: Առաջին
խոցից բավականին զրավիչ այս հրաշարկությունը
հետախիբ է նաև ամփոփած նյութերով, առաջադ-
հարցադրումներով, ինչպես նաև յուրաքանչյուր ձևա-
կանով: Ամսագիրը սկսվում է Գրեգորի Կեփալի
«Հայ գիրքը՝ արյունը հայուն» հրաշարկականությամբ
նյութով և ունի թիվստիպանքով փառալուծական
կամեություն: Չեփեված են նաև կրոնաբանական
կամ բնությոքի նյութեր, հաշվաբանական մեթոդ Գրե-
գորի խոսքից, մասնակի հեղեինները ենթեր Գրե-
գորի խոսքի, բեմի առաջնորդ Սեր Սերունդի
դէ Չուլյանի, մարգրէս Կիզնի տաշաշանի
ից, ինչպէս նաև բանասիրութեան, մարդու հոգի
նութեանը և այլնից մեքանիկ հարցեր:

Ամսագրի էջերից մեկն ծանոթանում են կրթնալիում գործող մականոյի դպրոցի գործունեունը: Ամսագրում գեեեղված են նաեւ վանածոցի աշխարհողոների գրակեք երկերից եւ նկարիչներ Կաթողիյանի, Կարեւ Դավթյանի, Գեւորգ Թովմայի, զեանկարապետ աշխատանքների:

Բարի երթ «Մաճսոցին», որը կջերմացնի երկրա-
ծի առիավիրով անցած վանածուցինների սրտերը
կաշխութացնի մսավորականների առօրյան

4. УБЕРЕНА

ՆԱԽՈՐԴ ՀԱՄԱՐԻ ԽԱՉ-
ՈՒՂՂԱՀԱՅԱՑ

1. Բանակ: 2. Հեզնամ: 3. Պա-
րանոց: 4. Կոչնակ: 6. Բացա:
8. Ավանց: 9. Շաղկոյ: 11. Կո-
սիս: 16. Որակ: 18. Ռեպ: 20. Ղո-
շիխոս: 22. Արսիս: 23. Արգար:
24. Արյուն: 25. Արխար: 27. Ա-
ման: 28. Նիւոս: 29. Ավազան:
31. Տալիթա: 32. Մալարիա: 33.
Կլիմիկ: 35. Ամրորոյ: 36.
Դանթ: 37. Զալո: 38. Կառնիկ:

ԲԱՌԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ՀՈՐԻԶՈՆԱԿԱՆ

5. Մամբրե: 7. Ամանոր: 10. Գոհար: 12. Շապկոյն: 13. Ակնկեր: 14. Ազամանիկ: 15. Կոլոն: 17. Ցուկե: 19. Քաղոց: 21. Դափամա: 24. Ասուրա: 26. Գալիլեյ: 29. Արամար: 30. Նափոկ: 32. Մասալ: 34. Արալոց: 37. Ջեֆկ: 39. Այսանսիդա: 40. Գազդոնե: 41. Զառաթոն: 42. Թխենի: 43. Մորեխ: 44. Կալսին:

ՀՈՐԻՋՈՆԱԿԱՆ

1. Եկեղեցական արարողակարգ:
5. Եկեղեցու գլխավոր ղեկավարն է
ֆային արարողությունը: 8. Վանք
Սյունիում: 9. Փոքր եկեղեցի, վկա-
յաբան... 11. Եկեղեցի էջմիածնում:
14. Եկեղեցու ժողովրդական անվա-
նում: 15. Բրիստոլեթյան խորհրդա-
նից: 16. Ս. Մազոցի գյուղը: 23.
Մեծավորարեցական երկիր: 24. Եկե-
ղեցականի աշխման խորհրդանշա-
նաբան: 25. Իսրայելի թագավոր:
30. Տաճարի գլխավոր մաս: 31. Դո-
մի եկեղեցու արածված անվանու-
նը: 32. Դովանենտ Մյրսչի հայրը:
33. Սասնի անունն ըստ հեռանկա-
րի: 37. Գյուլ, որի մոտ կապարվեց հա-
բաժնունը: 38. Երկիր, ուր հասա-
վեց ձայն կաթողիկոսաբան ժժ-
ժե դարեւում: 39. Ընթաց, որը
մարդկային հայտնում էր Աստծո կա-
մը: 40. Կիրիլիանի մայրախաղաղ-
41. Նոյի որդիներից: 42. Պեճուստ:
45. 4-րդ դարի հայ կաթողիկոս: 48.
... Սուրբ: 49. Ճարտարապետա-
կան ճարտ: 51. Եկեղեցական տաճա-
ր: 52. Գիմի ուղեւորն աման:

ՈՒՂՂԱՅԱՅԱՑ

1. Եկեղեցական հագուստի մ.
3. Կրճատվորի գզգես: 4. Ժոյ դ
հայ վարդապետ: 6. Եկեղեցական
հարդարանքի մաս: 7. Մահու
խորհրդակամ: 10. Հոգևոր երգ:
Եկեղեցական գզգեսի մաս: 13.
գետնականի հագուստ: 17. Աբրա
մի աղայինաթիին որդին: 18. Գրի
Լուսավորչի ձեռնադրության բա
րը: 19. Երկիր, որի կամաւ քաղա
շիտւս կանարեց նորացիին բա
րը: 20. Վաճէ Լոռու մարզող: 21.
վարդապետ-երգահան: 22. Եկեղե
ունի յոր... 26. Սահապէ: 27. Դ
ռեցական... 28. Կաթոլիկ եկեղե
ցաւաջնորդ: 29. Առաջին կինը
Հորտիսպա սոնթ: 35. Եկեղե
գործածվող գրեթէ քննադման
վանումը: 36. «Աւխարհից հրա
վա՛»: 43. Գետ, որում մըրջափ
կես արհան: 44. Հայոց կաթոլի
սի նստավայրը: 46. Դաշեցոյ
թյունը: 47. Զաղաղ Կատուրա
նում: 50. Հայ եկեղեցու նահապե

Կազմեց Աստիկ ԱՄՐՅՈՒՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

[illegible]

ՀԱՅԿԱԳՐԱԿԱՆ ԳԳՐԱԴԱՐԱՆ 024
 ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄ ԿԱՍԵՆՔԻ ԲԱՐՈՂԱՐՈՇԱԿՈՒԹՅԱՆ Ս. ԳԱՅԱՆԵՆ ԵԿԵՂԵՑԻ
 ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՂԱՍԽԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԵՆ ԲԱՐՈՂՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ
 ԽԵՂԱԽՍՆ՝ (8+259) 56780, ԵՐԵՎԱՆԻ՝ 563902

Տղագրվում է «Ամրգիս խաչենց» հրաժարակցության տղարանում, Երեւա
Հանրադեպության հրադարակ, Հայաստանի Ազգային լրատվարարահ,
Ինտախոս 582703

Ստորագրված է տղագրության 12. 11. 97
Տղաֆանակը՝ 1500 Գինը՝ 50 դրամ: